

HOTĂRÂREA Nr.6 **din 21 august 2012**

referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu, și la confirmarea rezultatelor acestuia

Publicată în Monitorul Oficial nr.616 din 27.08.2012

În conformitate cu prevederile art.146 lit.i) din Constituție, ale art.46 alin.(1) și ale art.47 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, precum și ale art.45 alin.(2) și (3) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, Curtea Constituțională s-a întrunit în Plen pentru a verifica dacă a fost respectată procedura pentru organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu, și pentru confirmarea rezultatelor referendumului.

CURTEA

constată că, în conformitate cu prevederile constituționale și legale menționate, este competentă să verifice respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu, și să confirme rezultatul acestui referendum.

I. În ceea ce privește procedura pentru organizarea și desfășurarea referendumului:

1. Contestații și cereri prealabile

1.1. Curtea a examinat o serie de contestații și cereri prealabile formulate cu privire la organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu.

1.2. **Contestațiile** au fost formulate de: Liga Internațională a Românilor, cu sediul în București, de Partidul Social Democrat și Partidul Național Liberal, de președintele Camerei Deputaților și președintele interimar al Senatului, de Gheorghe Hogeș și de Organizația pentru Apărarea Drepturilor Omului cu sediul în București. Acestea au format obiectul dosarelor nr.1.289 1/2012 și, respectiv, nr.1.291-1.294 1/2012 pe rolul Curții Constituționale, fiind respinse, ca neîntemeiate, prin Hotărârea nr.3 din 2 august 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.546 din 3 august 2012.

1.3. **Cererile prealabile** depuse înainte de ședința Plenului Curții din 1 august 2012 au fost examinate în ședința din acea dată. Din documentele depuse de autorii cererilor, documente provenite de la instituțiile cu activitate relevantă în materia referendumului (Autoritatea Electorală Permanentă, Institutul Național de Statistică), au rezultat date contradictorii, față de cele comunicate oficial de Biroul Electoral Central, cu privire la numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente. Ca urmare, Curtea a constatat necesitatea unor lămuriri suplimentare din partea autorităților publice cu competențe în această materie și a dispus o serie de măsuri în acest sens, astfel cum se va arăta în cele ce urmează, la pct.2.

1.4. **Alte cereri** depuse la dosarul cauzei de diverse persoane și organizații neguvernamentale, de președintele Camerei Deputaților și președintele interimar al Senatului, respectiv de domnul Traian Băsescu, președintele suspendat al României, au fost examinate cu caracter prealabil, Curtea stabilind, pentru considerentele menționate în cuprinsul încheierii de ședință din data de 21 august 2012, că aspectele invocate în cuprinsul acestora nu prezintă relevanță pentru hotărârea pe care urmează să o adopte cu privire la referendum.

2. Solicitarea de informații în legătură cu organizarea și desfășurarea referendumului

2.1. În acest sens, Curtea Constituțională s-a adresat, în temeiul art.46 și 76 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, următoarelor autorități:

2.2. **Ministerului Administrației și Internelor**, cu Adresa nr.5.264 din 1 august 2012, solicitându-i să comunice numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în conformitate cu dispozițiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, dacă listele electorale permanente au fost actualizate potrivit legii și data actualizării acestora;

2.3. **Institutului Național de Statistică**, cu Adresa nr.5.265 din 1 august 2012, solicitându-i să transmită următoarele informații: dacă pot fi comunicate actele oficiale ale recensământului populației din anul 2011 și numărul cetățenilor români cu drept de vot la data de 29 iulie 2012;

2.4. **Autorității Electorale Permanente**, cu Adresa nr.5.295 din 2 august 2012, solicitându-i să comunice următoarele informații: dacă listele electorale permanente au fost actualizate potrivit legii și data actualizării acestora și numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în conformitate cu dispozițiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului.

2.5. Examinând răspunsurile formulate de Ministerul Administrației și Internelor, Institutul Național de Statistică și Autoritatea Electorală Permanentă la solicitările dispuse de Curtea Constituțională în ședințele din 1 și 2 august 2012, făcute publice și consemnate în încheierile de la acele date, Curtea Constituțională a constatat că și aceste răspunsuri conțin date contradictorii. Aceasta cu atât mai mult cu cât Ministerul Administrației și Internelor, după comunicarea, prin Adresa înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.271 din 1 august 2012, a numărului persoanelor înscrise în listele electorale permanente (18.292.514 persoane), a revenit cu precizări suplimentare prin Adresa nr.5.273 din 2 august 2012, în care a învederat Curții că există date care *"pot fi de natură să afecteze numărul total al cetățenilor cu drept de vot înscrși în listele electorale permanente"* și că *"nu își poate asuma veridicitatea numărului de persoane înscrise în listele electorale permanente"*.

2.6. În consecință, constatând că nu putea fi stabilit, cu certitudine, pe baza datelor existente, numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente, pentru a se verifica dacă referendumul a fost valabil în conformitate cu prevederile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului Curtea a dispus, în ședința Plenului din 2 august 2012, amânarea dezbaterilor pentru data de 12 septembrie 2012 și formularea unei solicitări către Guvernul României pentru a comunica, până la data de 31 august 2012, numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate.

3. Preschimbarea termenelor de judecată

3.1. În ședința Plenului Curții Constituționale din 3 august 2012, termenul de judecată a fost preschimbabil, din oficiu, de la data de 12 septembrie 2012 la data de 31 august 2012, *"în vederea asigurării soluționării, cu celeritate, a acestei cauze și văzând că termenul acordat Guvernului, în ședința din 2 august 2012, pentru comunicarea datelor necesare soluționării cauzei este 31 august 2012"*.

3.2. În ședința Plenului Curții Constituționale din 14 august 2012, la solicitarea Președintelui suspendat al României, domnul Traian Băsescu, termenul de judecată a fost preschimbabil de la data de 31 august 2012 la data de 21 august 2012, *"în vederea asigurării soluționării cu celeritate a acestei cauze, pentru a evita prelungirea situației de instabilitate politică care se răsfrânge direct asupra economiei naționale"*.

4. Măsurile dispuse Guvernului și răspunsul acestei autorități publice

4.1. În ședința din 2 august 2012, Curtea a cerut ca Guvernul să dispună *"măsurile necesare pentru actualizarea listelor electorale permanente la data de 29 iulie 2012 și să transmită Curții Constituționale numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente, pentru a se putea stabili dacă referendumul național pentru demiterea Președintelui României din 29 iulie 2012 este valabil în conformitate cu dispozițiile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului"*. Solicitarea dispusă în ședința Curții Constituționale din 2 august 2012 a fost transmisă Guvernului României cu Adresa nr.5.305 din 3 august 2012.

4.2. Având în vedere interpretările diferite apărute în mass-media și în conferința de presă a primului-ministru al Guvernului României, care a avut loc la data de 3 august 2012, respectiv declarațiile în sensul declanșării, în baza Adresei Curții Constituționale nr.5.305 din 3 august 2012, a unui nou recensământ al populației, Curtea a decis să revină, în data de 6 august 2012, cu o precizare constând în indicarea temeiului legal al acestei actualizări, și anume art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului. Astfel cum rezultă chiar

din formularea acestei adrese, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.306 din 6 august 2012, ea nu a cuprins o nouă solicitare adresată Guvernului, astfel cum s-a interpretat ulterior în mass-media și de către acesta, ci doar o precizare pentru a evita acțiunea care se preconiza a fi întreprinsă de către Guvern, de amploarea unui nou recensământ, acțiune care nu își găsea justificarea în solicitarea Curții și niciun temei legal în dispozițiile care guvernează organizarea și desfășurarea referendumului.

4.3. Prin Scrisoarea înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.412 din 14 august 2012, primul-ministru al Guvernului s-a adresat Curții Constituționale invocând o contradicție care ar fi existat între adresele Curții Constituționale nr.5.305 din 3 august 2012 și nr.5.306 din 6 august 2012, precum și confuzia care ar fi fost determinată de cea de-a doua adresă. Totodată, Curtea a fost informată cu privire la faptul că în ședința Guvernului din 7 august 2012 s-a aprobat Memorandumul privind măsurile necesare pentru actualizarea listelor electorale permanente.

4.4. Plenul Curții Constituționale, întrunit în data de 14 august 2012, în temeiul art.50-51 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a examinat scrisoarea primului-ministru al Guvernului României. Prin Hotărârea nr.5 din 14 august 2012, Curtea a precizat din nou solicitarea sa, cu referire la temeiul legal anterior invocat, indicând și datele de referință pentru operațiunea de actualizare a listelor electorale permanente care ar fi trebuit întreprinsă sau care urma a fi întreprinsă în termenul acordat de Curte, după caz. Procedura actualizării listelor electorale permanente și datele de referință pentru procesul de actualizare rezultă cu evidență din cuprinsul art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000, potrivit căruia *"Reactualizarea listelor electorale permanente se face de către primari, potrivit prevederilor Legii nr.68/1992, respectiv ale Legii nr.70/1991, republicată, cu modificările ulterioare, în termen de cel mult 5 zile de la data stabilirii zilei referendumului"*. Amânarea cauzei și termenul acordat de Curtea Constituțională, ca urmare a examinării cererilor prealabile depuse la dosarul cauzei, au fost tocmai pentru realizarea unei actualizări a listelor electorale permanente, în situația în care actualizarea nu s-a realizat potrivit legii, situație care rezulta din răspunsurile formulate de autoritățile publice la solicitările Curții Constituționale. Astfel, Curtea a precizat că *"prin Adresa nr.5.305 din 3 august 2012, Plenul Curții Constituționale a solicitat Guvernului să comunice numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate (până la data de 10 iulie 2012) conform dispozițiilor art.17 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului. [...] Acolo unde această operațiune nu s-a executat, urmează a se realiza în termenul acordat de Curte"*. Totodată, Curtea a stabilit că listele electorale permanente sunt, potrivit art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004, *"listele cuprinzând cetățenii români cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv"*.

4.5. Prin Adresa înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.5.451 din 20 august 2012, Guvernul, sub semnătura primului-ministru a transmis un răspuns la solicitarea Curții.

4.6. În cuprinsul răspunsului formulat, Guvernul a precizat, mai întâi, că *"la data de 1 august 2012, prin Adresa nr.74.618/VPD, Ministerul Administrației și Internelor a transmis Curții Constituționale numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente"*, confirmând conținutul Adresei Ministerului Administrației și Internelor înregistrate la Curtea Constituțională cu nr.5.271 din 1 august 2012.

4.7. În continuare, Guvernul a comunicat Curții Constituționale o serie de date rezultate în baza comunicărilor oficiale aparținând unor instituții publice, după cum urmează:

Date primite de la Ministerul Administrației și Internelor

- Conform comunicării Direcției pentru Evidența Populației și Administrarea Bazelor de Date din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, **"34.654 persoane trebuie radiate de către primari și serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor din subordinea consiliilor locale din listele electorale permanente utilizate la referendumul național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României"**, după cum urmează: persoane decedate - 26.066; **persoane având statutul de cetățean român cu domiciliul în străinătate - 4.475**; persoane care au pierdut cetățenia română - 151; persoane fără drept de vot - 3.414; persoane bolnave psihic, care și-au pierdut drepturile electorale - 199; persoane cu corecții CNP - 349.

- Conform comunicării primite de la Direcția Generală pentru Relațiile cu Instituția Prefectului, există un număr de **512.379 persoane ale căror acte de identitate au expirat și nu au fost reînnoite până în ziua votului inclusiv**.

Date primite de la Ministerul Afacerilor Externe

- Din datele centralizate până la momentul transmiterii adresei există un număr de **3.052.397 persoane cu drept legal de ședere în afara României**, dintre care: 1.101.809 cetățeni români majori cu drept legal de ședere în afara României, conform datelor oficiale comunicate de 17 state, 1.468.369 cetățeni români cu drept legal de ședere, conform datelor comunicate de autoritățile din 29 de state, cu privire la care datele oficiale primite nu fac distincția dintre cetățenii români majori și cei minori, 482.219 cetățeni români cu drept legal de ședere,' conform evaluărilor făcute de misiunile diplomatice ale României în alte 44 de state, cu privire la care datele oficiale primite nu fac distincția dintre cetățenii români majori și cei minori. Se arată că, potrivit datelor oficiale ale Institutului Național de Statistică, populația României are un procent general de 18,3% minori;

- Cu privire la datele comunicate de Ministerul Afacerilor Externe, se face următoarea precizare importantă: **"din numărul total de 3.052.397 persoane comunicat de către Ministerul Afacerilor Externe, 469.810 sunt cetățeni români cu domiciliul în străinătate, 4.475 se regăseau încă în listele electorale la data de 10 iulie 2012 și sunt menționați în prezenta la punctul I lit.b."**

4.8. Curtea constată, mai întâi, că scrisoarea primită de la Guvern nu răspunde solicitării de a se comunica *"numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, actualizate (până la data de 10 iulie 2012)"*, ci prezintă o serie de date, privitoare la diverse categorii de persoane.

4.9. **Datele comunicate, în cea mai mare parte, nu au legătură cu solicitarea formulată de Curte.**

4.10. Astfel, numărul de persoane ale căror acte de identitate au expirat nu privește această solicitare, întrucât expirarea actelor de identitate, în sine, nu determină eliminarea persoanelor în cauză de pe listele electorale permanente. Potrivit art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, listele electorale permanente cuprind *"cetățenii români cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv"*, legislația electorală nefăcând nicio distincție care să permită interpretarea potrivit căreia expirarea actului de identitate atrage eliminarea persoanelor care îndeplinesc condițiile menționate de pe aceste liste. Curtea reține că doar exercitarea dreptului de vot este condiționată de prezentarea unui act de identitate valabil, nu însă și existența acestui drept. Sancțiunea prevăzută de lege pentru nesolicitarea eliberării unei noi cărți de identitate, obligație prevăzută de art.19 alin.(2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.97/2005, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr 719 din 12 octombrie 2011, este amenda contravențională, în condițiile art.43 lit.b) din același act normativ, iar nu decăderea din dreptul de a vota sau radierea de pe listele electorale permanente.

4.11. Tot astfel, nu privește solicitarea formulată de Curte **numărul persoanelor "cu drept legal de ședere în afara României" al căror domiciliu se află în România, întrucât aceste persoane sunt cuprinse în listele electorale permanente**, în condițiile prevăzute de dispozițiile art.2 alin (1) lit.c) din Legea nr.370/2004, mai sus citate, coroborate cu dispozițiile art.7 alin.(1) din același act normativ, potrivit căruia **"Listele electorale permanente se întocmesc pe comune, orașe și municipii, după caz, și cuprind toți alegătorii care domiciliază în comuna, orașul sau municipiul pentru care ele au fost întocmite"**. Acesta temei juridic este invocat și de Guvern în răspunsul său, în care se face distincție între cetățenii români cu domiciliul în România și cei cu domiciliul în străinătate.

4.12. Potrivit datelor comunicate de Guvern, din numărul total de 3.052.397 cu drept de ședere în afara României, **au domiciliul în străinătate numai 469.810 cetățeni români**, restul până la 3.052.397 fiind cetățeni români cu domiciliul în România.

4.13. Potrivit aceluiași date comunicate de Guvern, din numărul de 469.810 cetățeni români cu domiciliul în străinătate, **numai 4.475 cetățeni se regăseau pe listele electorale permanente la data de 10 iulie 2012 și, prin urmare, numai cu acest număr (din numărul total de 3.052.397 comunicat) ar fi trebuit actualizate aceste liste**. Guvernul mai precizează că acest număr - **4.475 cetățeni** - este deja luat în calcul la punctul I b) din scrisoarea sa, fiind cuprins în comunicarea Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, adică în numărul total de 34.654 persoane care trebuie radiate de către primari și serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor din listele electorale permanente utilizate la referendumul național din data de 29 iulie 2012.

4.14. În concluzie, singurul număr care, potrivit datelor comunicate de Guvern, poate fi luat în considerare la actualizarea listelor electorale permanente, este acesta din urmă, respectiv 34.654 persoane, reprezentând: persoane decedate, persoane având statutul de cetățean român cu domiciliul în străinătate, persoane care au pierdut cetățenia română, persoane fără drept de vot, persoane bolnave psihic care și-au pierdut drepturile electorale, persoane cu corecții CNR. De altfel, numai cu privire la aceste persoane se arată de către Guvern că **"trebuie radiate de către primari și serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor din subordinea consiliilor locale, din listele electorale permanente utilizate la referendumul național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României."**

II. În ceea ce privește confirmarea rezultatelor referendumului

1. Curtea constată că rezultatul referendumului depinde de îndeplinirea cumulativă a două condiții: una referitoare la numărul minim de cetățeni care trebuie să participe la referendum pentru ca acesta să fie valabil (cvorumul legal de participare) și una privitoare la numărul de voturi valabil exprimate, care determină rezultatul referendumului. Aceste condiții sunt prevăzute în art.5 alin.(2) și, respectiv, art.10 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului. Potrivit art.5 alin.(2) din lege, *"Referendumul este valabil dacă la acesta participă cel puțin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente"* iar, potrivit art.10, *"Demiterea Președintelui României este aprobată dacă, în urma desfășurării referendumului, propunerea a înrunit majoritatea voturilor valabil exprimate."*

2. Din datele comunicate Curții Constituționale de către Biroul Electoral Central, cu privire la referendumul național din data de 29 iulie 2012, rezultă următoarele:

	Cifre absolute	Procente
a) numărul persoanelor înscrise în lista pentru referendum:	18.292.464	100.00%
b) numărul participanților:	8.459.053	46.24%
c) numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "DA":	7.403.836	87.52%
d) numărul voturilor valabil exprimate la răspunsul "NU":	943.375	11.15%
e) numărul voturilor nule:	111.842	1.32%

3. Din examinarea documentelor transmise de Biroul Electoral Central rezultă că referendumul s-a desfășurat cu respectarea dispozițiilor prevăzute de lege, neînregistrându-se încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezență la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.

4. Examinarea contestațiilor și a cererilor prealabile formulate în cadrul acestei proceduri nu a relevat diferențe față de datele consemnate de Biroul Electoral Central și nici încălcări sau incidente de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezență la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului.

5. Scrisoarea Guvernului României din data de 20 august 2012, mai sus analizată, relevă o diferență în minus de 34.654 persoane față de numărul persoanelor înscrise pe listele electorale permanente transmise de Biroul Electoral Central, persoane cu privire la care se arată că trebuie radiate de către primari și serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor din listele electorale permanente utilizate la referendumul național din data de 29 iulie 2012.

6. Cu privire la aceste date comunicate de Guvern, Curtea Constituțională constată că nu are atribuții în procedura actualizării listelor electorale permanente și, prin urmare, nu poate opera modificări în listele electorale. Ceea ce poate constata Curtea, potrivit competenței sale, este numai dacă diferența de date transmisă este de natură să conducă la îndeplinirea sau neîndeplinirea cvorumului de prezență la vot, respectiv la modificarea rezultatului referendumului. Or, este evident, din compararea datelor comunicate de Biroul Electoral Central, respectiv de Guvern, că nu există o astfel de situație.

7. Ca urmare, având în vedere că la referendumul național din data de 29 iulie 2012, din totalul de 18.292.464 persoane înscrise în listele electorale permanente au participat la vot 8.459.053 persoane, ceea ce reprezintă mai puțin de jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, în temeiul dispozițiilor art.146 lit.i) din Constituție, ale art.11 alin.(1) lit.B.c), ale art.46 alin.(1) și ale art.47 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, precum și ale art.5 alin.(2) și art.45 alin.(1) și (3) din Legea

nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare,

Cu majoritatea de voturi prevăzută de art.47 alin.(1) din Legea nr.47/1992,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

în numele legii

HOTĂRĂȘTE:

1. Constată că procedura pentru organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 29 iulie 2012 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu, a fost respectată.

2. Confirmă rezultatele referendumului național din data de 29 iulie 2012 comunicate de Biroul Electoral Central și constată că din totalul de 18.292.464 persoane înscrise în listele electorale permanente au participat la vot 8.459.053 persoane (46.24%), din care 7.403.836 (87.52%) au răspuns "DA" la întrebarea "Sunteți de acord cu demiterea Președintelui României?", iar 943.375 (11.15%) au răspuns "NU".

3. Constată că la referendum nu au participat cel puțin jumătate plus unu din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, pentru ca referendumul să fie valabil în conformitate cu prevederile art.5 alin.(2) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului.

4. La data publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al României, Partea I, încetează interimatul domnului George - Crin Laurențiu Antonescu în exercitarea funcției de Președinte al României.

5. De la data publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al României, Partea I, domnul Traian Băsescu își reia exercitarea atribuțiilor constituționale și legale de Președinte al României.

Prezenta hotărâre se prezintă Camerei Deputaților și Senatului, întrunite în ședință comună.

Hotărârea este definitivă și general obligatorie și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și în presă.

Dezbaterea a avut loc la data de 21 august 2012 și la aceasta au participat: Augustin Zegrean, președinte, Aspazia Cojocar, judecător, Acsinte Gaspar, judecător, Petre Lăzăroi, judecător, Mircea Ștefan Minea, judecător, Iulia Antoanella Motoc, judecător, Ion Predescu, judecător, Puskás Valentin Zoltán, judecător, Tudorel Toader, judecător

OPINIE SEPARATĂ

Dezacordul exprimat în raport cu hotărârea de invalidare a rezultatelor referendumului național din data de 29 iulie 2012 are la bază faptul că aceasta a fost adoptată prin raportare la prevederile art.2 alin.(1) lit.c) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, soluție prefigurată prin "erata" din data de 6 august 2012, referitoare la Hotărârea Curții Constituționale nr.3 din 2 august 2012¹, **"erată" la adoptarea căreia nu am fost consultați**, procedeu fără precedent în jurisprudența constituțională.

În acest sens, evidențiem faptul că, pe de o parte, prin Hotărârea nr.3 din 2 august 2012, Curtea Constituțională a statuat în sensul că cetățenii români cu **domiciliul sau reședința în străinătate** "au dreptul de a vota în mod liber în străinătate pe listele electorale suplimentare", iar "rațiunea pentru care acești cetățeni nu sunt înscrși în listele electorale permanente rezidă în faptul că nu au domiciliul în țară, astfel încât numărul acestora nu poate influența cvorumul legal de participare la referendum, respectiv majoritatea persoanelor înscrise pe listele electorale permanente", iar, pe de altă parte, erata completatoare face referire la „listele electorale cuprinzând cetățenii români cu drept de vot care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor inclusiv”, așadar indiferent de domiciliu.

Soluția adoptată este contrară și celor statuate prin pct.2 din Hotărârea nr.4 din 14 august 2012, hotărâre prin care, cu majoritate de voturi, Curtea a statuat următoarele - "completarea operată de către judecătorul raportor nu influențează și nu poate influența hotărârea pe care Curtea Constituțională o va adopta conform art.47 alin.(1) din Legea nr.47/1992".

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.546 din 3 august 2012.

Pe de altă parte, în jurisprudența sa referitoare la organizarea și desfășurarea referendumului, "Curtea reține că cetățenii români care își exercită dreptul de vot în secțiile de votare aflate în străinătate sunt înscrși pe liste electorale suplimentare²".

Potrivit art.25 alin.(22) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului "pentru corecta desfășurare a referendumului, Biroul Electoral Central emite hotărâri în interpretarea legii, hotărâri care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I".

În baza acestui text, Biroul Electoral Central a adoptat Hotărârea nr.34H din 28 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.531 din 31 iulie 2012, prin care a stabilit că "în cazul referendumului național pentru demiterea Președintelui României sunt aplicabile prevederile titlului I al Legii nr.35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și a Statutului aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, în măsura în care Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, nu dispune altfel".

Art.26 alin.(2) din Legea nr.35/2008 prevede că listele electorale permanente "se întocmesc pe localități și cuprind pe top cetățenii cu drept de vot care domiciliază în localitatea pentru care ele au fost întocmite".

Potrivit art.27 alin.(2) din aceeași lege, în listele electorale suplimentare vor fi trecuți cetățenii români din străinătate care fac dovada cu pașaportul cu mențiunea privind stabilirea domiciliului în străinătate, cetățenii români care arată că au reședința prin prezentarea pașaportului simplu sau a cărții de identitate, însoțite de documentul emis de autoritățile străine care dovedește reședința în străinătate

Listele electorale permanente sunt definite prin prevederile art.7 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, în care se statuează că acestea "se întocmesc pe comune, orașe și municipii, după caz, și cuprind toți alegătorii care domiciliază în comuna, orașul sau municipiul pentru care ele au fost întocmite".

În sensul legii, starea de fapt (domiciliază) se suprapune peste starea de drept (au domiciliul), motiv pentru care cetățenii români cu domiciliul ori reședința în străinătate nu pot fi incluși în listele electorale permanente, însă își pot exercita dreptul de vot fiind cuprinși în listele electorale suplimentare. Prin urmare includerea în listele electorale permanente a celor 1.101.809 cetățeni români cu domiciliul ori reședința în străinătate, la care se adaugă o parte dintre ceilalți 1.468.369 cetățeni aflați în aceeași situație, dintre care unii sunt minori este de natură să afecteze rezultatul referendumului.

Soluția este promovată și prin Liniile directe privind alegerile, adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 51-a sesiuni plenare de la Veneția, din 5-6 iulie 2002, prin care la art.1 1.2 se prevede că "o listă electorală suplimentară poate permite să voteze persoanelor care și-au schimbat domiciliul".

Considerăm că listele electorale permanente nu pot cuprinde nici pe cei 512.379 **cetățeni români cu drept de vot ale căror acte de identitate au expirat**, fără a fi reînnoite până în ziua votului. Aceasta deoarece, în sensul art.2 lit.d) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, actele de identitate trebuie să fie valabile în ziua votării. În caz contrar, menținerea acestei categorii de persoane pe listele electorale permanente este de natură să consacre o nouă categorie, a celor care nu își pot exercita dreptul de vot, persoane care în mod obiectiv vor fi absente. În ipoteza în care dreptul de vot este exercitat pe baza unei cărți de identitate provizorie, respectivele persoane sunt trecute și pe liste electorale suplimentare.

Față de cele expuse, cifra de 18.292.464 de persoane înscrise în listele electorale permanente, cifră luată în considerare la adoptarea hotărârii, nu reflectă structura și dimensiunea corpului electoral actual.

Pornind de la continua scădere a populației României, de la datele statistice furnizate în mod oficial, de la necesitatea **eliminării din liste a celor decedați**, a persoanelor care au pierdut

² Hotărârea nr.4 din 23 mai 2007 asupra contestației referitoare la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, domnul Traian Băsescu, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.389 din 8 iunie 2007.

cetățenia ori drepturile electorale considerând că în listele electorale permanente nu pot fi incluși cetățenii români cu domiciliul ori reședința în străinătate și nici cei ale căror acte de identitate nu sunt valabile, constatăm că datele finale sunt de natură să conducă la validarea rezultatelor referendumului.

Judecător,
Ion Predescu

Judecător,
Acsinte Gaspar

Judecător,
Tudorel Toader